EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.6.3.
COM(2025) 266 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

a Jogok, egyenlőség és polgárság program (második rész) utólagos értékeléséről, az Európa a polgárokért program utólagos értékeléséről és a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program időközi értékeléséről

{SWD(2025) 133 final}

1. Bevezetés

Ez a jelentés az Európai Bizottság által végzett értékelés[1] megállapításait mutatja be, és három alkotórészből áll:

1. a Jogok, egyenlőség és polgárság program[2] (a továbbiakban: REC program) utólagos értékelése, amely a 2022-ben lezárult utólagos értékelés első részének[3] eredményei alapján értékeli annak hosszabb távú hatását és fenntarthatósági hatásait;

2. az Európa a polgárokért program[4] (a továbbiakban: az EfC program) utólagos értékelése, amely az elért eredményeket, valamint a program hosszú távú hatását és fenntarthatósági hatásait vizsgálja;

3. a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program[5] (a továbbiakban: a CERV program) időközi értékelése, amely annak előzetes eredményeit értékeli.

Az értékelés e három programot a minőségi jogalkotásról szóló iránymutatásokkal[6] összhangban az eredményesség, a hatékonyság, a koherencia, az uniós hozzáadott érték és a relevancia kritériumai alapján értékeli.

A REC program célja[7] egy olyan térség továbbfejlesztéséhez való hozzájárulás, amelyben előmozdítják, védik és ténylegesen megvalósítják a személyek egyenlőségét és az Európai Unióról szóló szerződésben (EUSZ), az Európai Unió működéséről szóló szerződésben (EUMSZ), az Európai Unió Alapjogi Chartájában, valamint az olyan nemzetközi emberi jogi egyezményekben foglalt jogait, amelyekhez az Unió csatlakozott. Ezzel párhuzamosan az EfC program olyan kezdeményezéseket támogatott, amelyek célja a közelmúlt európai történelmi eseményeire való visszaemlékezés erősítése és az uniós szintű polgári részvétel fokozása. 2021 óta a CERV program célja a jogállamiságon alapuló nyitott, demokratikus, egyenlő, inkluzív és jogokon alapuló társadalmak támogatása és fejlesztése. Ebbe beletartozik egy aktív és erős civil társadalom, a demokratikus, polgári és társadalmi részvétel előmozdítása, valamint a közös értékeken, történelmen és emlékezeten alapuló európai társadalmi sokszínűség ápolása.

Aza Jogok, egyenlőség és polgárság program (második rész) utólagos értékeléséről, az Európa a polgárokért program utólagos értékeléséről és a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program időközi értékeléséről értékelés külső szakértők által készített alátámasztó tanulmány[8] révén gyűjtött bizonyítékokon alapul. Számba veszi az európai kultúra, jogok és értékek programra vonatkozó lehetséges javaslat elemzését szolgáló előző hatásvizsgálatot[9], és tudomásul veszi a REC időközi[10] értékelését, a REC utólagos értékelésének első részét és az EfC időközi[11] értékelését. A CERV program időközi értékelése támaszkodik a 2014–2020 közötti REC program utólagos értékelése második részének megállapításaira, valamint az EfC program utólagos értékelésére[12] is.

---

[1] Lásd a jelentést kiegészítő bizottsági munkadokumentumot.
[2] A 2013. december 17-i 1381/2013/EU rendelet.
[3] Tekintettel arra, hogy 2021-ben jelentős számú projekt még folyamatban volt, a program utólagos értékelésének első része (COM(2022) 118 final) áttekintést nyújtott a finanszírozás elosztásáról, és értékelte az előzetes eredményeket. Ez a jelentés mutatja be az utólagos értékelés második részét, és a REC program hosszú távú hatásaira és hatásainak fenntarthatóságára összpontosít.
[4] A 2014. április 14-i 390/2014/EU rendelet.
[5] A 2021. április 28-i (EU) 2021/692 rendelet.
[6] javítása: iránymutatások.
[7] Az 1381/2013/EU rendelet 3. cikke.
[8] Azonosítottak néhány adatminőségi kihívást, különösen a REC programra vonatkozó adatok rendelkezésre állása és elemzése tekintetében, és a megalapozott megállapítások érdekében azokat a lehető legnagyobb mértékben elhárították.
[9] SWD/2018/290 final.
[10] SWD/2018/358 final.
[11] SWD/2018/086 final.
[12] Míg egyrészről párhuzamosan folytak a REC utólagos értékeléséhez (második rész) és az EfC programok utólagos értékeléséhez, másrészről a CERV program időközi értékeléséhez kapcsolódó adatgyűjtési tevékenységek, az átfogó értékelést úgy alakították ki és tervezték meg, hogy a két utólagos értékelés megállapításait alapul lehessen venni az időközi értékelés elemzéséhez.

A REC és az EfC program utólagos értékelése a 2014. január 1. és 2020. december 31. közötti végrehajtási időszakot, valamint ebben az időszakban az összes részt vevő országban[13] végzett valamennyi tevékenységet lefedte. A CERV program időközi értékelése a 2021. január 1-jétől 2023. december 31-ig tartó végrehajtási időszakra és az ezen időszak alatt valamennyi részt vevő országban[14] végzett valamennyi tevékenységre kiterjed.

Konzultációra került sor az érdekelt felek széles körével, beleértve a program megfelelő bizottságaiban tagsággal rendelkező uniós tagállamokat, a program pályázóit és kedvezményezettjeit, szakértői csoportokat, ügynökségeket, a program kapcsolattartóit, civil társadalmi szervezeteket és a nyilvánosságot. Összességében több mint 1 000 érdekelt adott visszajelzést a teljes konzultációs folyamat során[15].

Az értékelés főbb megállapításait ez a jelentés foglalja össze. Észrevételeket tesz, és rámutat azokra a fejlesztendő területekre, amelyeket a Bizottság a jelenlegi programozási időszakra és a következő finanszírozási ciklusra vonatkozóan figyelembe vehet.

2. Fő értékelési megállapítások

Az EfC és a REC program eredményesen valósította meg célkitűzéseit. Az e programokból levont tanulságok – többek között az Európai Bizottság és a kedvezményezettek számára a hatékonyság növelésére irányuló eljárások egyszerűsítése, valamint a láthatóság tekintetében – a CERV program keretében történő fejlesztésekben jelentkeztek. E fejlesztésekre figyelemmel megállapítható továbbá, hogy ez a program jó úton halad célkitűzéseinek megvalósítása felé. Az értékelés további következtetése, hogy bizonyítottan szükség van a CERV program hatálya alá tartozó kérdésekkel foglalkozó programra. Az alábbiakban bemutatott főbb megállapítások az öt értékelési kritérium köré szerveződnek, és minden egyes program vonatkozásában foglalkoznak mindegyik kritériummal.

2.1. Eredményesség

Jogok, egyenlőség és polgárság program

A REC program eredményesen teljesítette célkitűzéseit. Ténylegesen felvette a kapcsolatot szervezetek széles körével, beleértve a hatóságokat, a civil társadalmi szervezeteket és a kutatási szervezeteket, biztosítva, hogy a kezdeményezések előnyeit széles érdekképviseleti csoportok élvezhessék. A kezdeményezések a megkülönböztetésmentességre, a nemek közötti egyenlőségre, a gyermekvédelemre, valamint a rasszizmus és az erőszak megelőzésére összpontosítottak, miközben közvetve kiterjedtek minden olyan személyre az EU-ban, aki hátrányos megkülönböztetésnek, intoleranciának vagy erőszaknak van kitéve. Míg a célcsoportok megfelelően felosztásra kerültek a konkrét célkitűzések között, egyes csoportok gyakrabban kapcsolódtak konkrét célokhoz, ami rugalmas és adaptív megközelítést jelent a programon belül a különböző igények eredményes kielégítése és a körülményekhez való igazodás érdekében.

A finanszírozott támogatások és közbeszerzési szerződések száma, valamint a költségvetés kilenc egyedi célkitűzésre lekötött hányada domborítja ki, hogy a REC program járult hozzá leginkább a megkülönböztetésmentesség elvének tényleges végrehajtásához, valamint a

[13] Valamennyi uniós tagállam, Izland és Szerbia volt jogosult a REC programban való részvételre, Liechtenstein jogosultsága pedig csak néhány konkrét célkitűzés tekintetében állt fenn. Az EfC programot valamennyi uniós tagállam mellett hat másik részt vevő országban és partnernél is végrehajtották: Albánia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Észak-Macedónia, Szerbia és Koszovó*.
* Ez a megnevezés nem érinti a jogállással kapcsolatos álláspontokat, továbbá összhangban van az 1244/1999 sz. ENSZ BT-határozattal és a Nemzetközi Bíróságnak a koszovói függetlenségi nyilatkozatról szóló véleményével.
[14] A CERV program valamennyi uniós tagállamban érvényesül. 2024 novemberében a részt vevő partnerek körébe tartoztak a következők is: Albánia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Szerbia és Ukrajna.
[15] Az azonosított érdekképviseleti csoporttól függően külön módszereket és eszközöket alkalmaztak a konzultációk lefolytatására: kérdőívalapú nyilvános konzultáció, interjúk, fókuszcsoportok, deliberatív munkaértekezletek és célzott felmérések. Ezek a konzultációk kiegészítették a más módszerekkel, például másodelemzéssel és esettanulmányokkal gyűjtött adatokat és információkat.

gyermekekkel, a fiatalokkal, a nőkkel és más veszélyeztetett csoportokkal szembeni erőszak minden formájának megelőzéséhez és leküzdéséhez, az éves munkaprogramok tervei szerint. Azonban a **REC program keretében finanszírozott projektek többsége több egyedi célkitűzéshez hozzájárult**, és nem csak ahhoz, amelyre a finanszírozásban részesült.

Az egyedi célkitűzésekkel összhangban a REC program egyik eredménye a nemzeti romaintegrációs stratégiák végrehajtása érdekében az összes érdekelt féllel – köztük a romákkal – létrehozott strukturális koordinációs mechanizmusok száma[16]. Emellett a program végére a nők foglalkoztatási rátája az Unióban[17] 62,4 %-ról 66,2 %-ra nőtt, az uniós nemek közötti bérszakadék[18] 12,3 %-ra csökkent, és 84 %-ról 96 %-ra nőtt azoknak az aránya, akik elfogadhatatlannak tartják a nők elleni családon belüli erőszakot[19]. Ezek mindegyike pozitív eredmény. Az ok-okozati összefüggés azonban nem megállapítható, figyelembe véve azt is, hogy a REC programon kívül több tényező is hozzájárulhatott a megfelelő mutatókban tükröződő előrehaladáshoz. A REC-finanszírozás hozzájárult az Access City díjak (az akadálymentesítés terén kiemelkedő eredményt elérő városoknak), a fogyatékossággal élő személyek európai napjának megszervezéséhez és a tagállamokban szervezett figyelemfelkeltő munkaértekezletekhez, valamint az európai fogyatékossági kártya tagállamokban történő bevezetéséhez.

A REC program hosszú távú eredményeket mutat a 2014–2020 közötti időszakon túl is. Számos eszközt és mechanizmust hoztak létre a határokon átnyúló együttműködés és a transznacionális hálózatok vonatkozásában. A REC-finanszírozásnak köszönhetően az érdekelt az egész EU-ban együtt tudtak működni, és hosszú távú kapcsolatokat tudtak kiépíteni stratégiáik hosszú távú előmozdítása és végrehajtása érdekében. Emellett a finanszírozott tevékenységek típusai jellemzően hosszabb távú hatásokat keltettek (pl. a képzési és figyelemfelkeltő tevékenységek eredményeként nőtt az ismeretek és a tudatosság szintje). 2016 és 2020 között több mint 2,3 millióan vettek részt képzési tevékenységekben.

A programnak foglalkoznia kellett külső tényezőkkel, amelyek közül a Covid19-világjárványnak volt a legnagyobb hatása. Bár módosítani kellett a határidőket és a projekttevékenységeket online platformokra kellett áthelyezni, úgy tűnik, hogy a világjárvány nem befolyásolta a finanszírozott projektek eredményességét, többek között a Bizottság által hozott intézkedéseknek (például a támogatási megállapodások időtartamának meghosszabbításával kapcsolatos rugalmasságnak) köszönhetően. Pozitív fejlemény, hogy a világjárvány arra ösztönözte a kedvezményezetteket, hogy jobban hasznosítsák a digitális technológiákat és online működjenek együtt.

A program valamennyi tagállamra kiterjedt, és a legtöbb projektet olaszországi, belgiumi, görögországi és spanyolországi szervezetek hajtották végre. **Összességében az érdekeltek elégedettek voltak a felhívások nyilvánosságra hozatalával és az információk terjesztésével.** A kisebb, alulról szerveződő szervezetek azonban kihívásokkal szembesültek a finanszírozási lehetőségekkel kapcsolatos információkhoz való hozzáférés terén, ami arra utal, hogy szélesebb tájékoztatásra és támogatásra van szükség.

Európa a polgárokért program

Az EfC program megvalósította általános és konkrét célkitűzéseit. Bár ok-okozati összefüggés nem állapítható meg, az Eurobarométer adatai azt mutatják, hogy a magukat

[16] Ez a szám a 2013. évi nulláról 2023-ra mind a 27 tagállamban egyre nőtt.
[17] Eurostat, Employment and activity by sex and age - annual data (Foglalkoztatás és tevékenység nemek és életkor szerint – éves adatok), https://doi.org/10.2908/LFSI_EMP_A.
[18] Eurostat, Gender pay gap in unadjusted form by NACE Rev. 2 activity (Nemek közötti bérszakadék kiigazítás nélkül, NACE Rev. 2. tevékenység szerint), https://doi.org/10.2908/EARN_GR_GPGR2.
[19] Az Eurobarométer 449. sz. tematikus felmérése: Gender-based violenc (Nemi alapú erőszak), doi:10.2838/009088.

európainak érző uniós polgárok aránya[20] a 2014. évi 63 %-ról 2023-ban 72 %-ra nőtt, ami jóval meghaladja a program 59 %-os célkitűzését. A 390/2014/EU rendeletben[21] meghatározott teljesítménymutatókkal összhangban a program kedvezményezettjei úgy becsülték, hogy a program mindkét ágának tevékenységeiben több mint 9,3 millió résztvevő vett részt közvetlenül, és a résztvevők száma Unió-szerte 388 millió volt. Ezek a számok jelentősek, de a becslést óvatosan kell elvégezni a résztvevők számára vonatkozó adatszolgáltatás minőségére vonatkozó fenntartások miatt. A program támogatta EU-szerte több mint 2 500 projekt végrehajtását is, és az összes fellépésben 14 707 részt vevő szervezetet/intézményt. Ezért észszerű az az érvelés, hogy a program – legalábbis bizonyos mértékben – hozzájárulhatott az Eurobarométer polgársági felmérésében az évek során tapasztalt előrelépéshez.

A kedvezményezettek szerint projektjeik elérték az elvárt eredményeket. A nyilvános konzultációban részt vevők egyharmada elismerte, hogy a **program sikeresen hívta fel a figyelmet az EU közös történelmére és értékeire, valamint fokozta a polgári és demokratikus életben való részvételt**. **Külön ág léte a megemlékezésre és a civil társadalmi tevékenységekre hasznosnak bizonyult** annyiban, hogy elkülönült és külön hozzájárulást nyújtott az általános és a konkrét célkitűzések eléréséhez.

Az EfC program olyan projekteket támogatott, amelyek a hosszú távú hatások lehetőségét hordozó eredményeket hoztak. Hálózatépítési értéke[22], alacsony adminisztratív terhe, inkluzivitása és széles tematikus hatóköre olyan sikertényező volt, amely erősítette a hosszú távú hatást. Több példát is azonosítottak arra, hogy a tevékenységek a projekt befejezését követően milyen módon folytatódtak, vagy a projekt várt eredményein túlmutató hatást váltottak ki, ilyen például a helyi szintű szakpolitikai kezdeményezések kidolgozása annak érdekében, hogy több segítséget nyújtsanak a kiszolgáltatott csoportokkal foglalkozó nem kormányzati szervezeteknek, valamint az érdekelt felekkel folytatott párbeszéd regionális platformjainak létrehozása.

A programra gyakorolt legjelentősebb váratlan hatások a Covid19-világjárványhoz kapcsolódtak, amelynek következtében a projektek végrehajtása késedelmet szenvedett, vagy jelentős kihívásokkal szembesült. Ez azonban nem feltétlenül befolyásolta az eredményeket, mivel a kedvezményezettek gyorsan alkalmazkodtak, és – ahogyan a REC program esetében – a Bizottság által hozott intézkedések hathatósak voltak. A világjárvány által kiváltott gyorsított digitalizáció kedvező mellékhatásokat hozott, amelyek nyomán egyes civil társadalmi szervezetek a tervezettnél több embert értek el virtuális eszközökkel.

Valamennyi tagállamban odaítéltek támogatásokat kedvezményezetteknek. A program főként a nagyobb, kiterjedt kapcsolatokkal rendelkező, a finanszírozási lehetőségek felkutatását szem előtt tartó támogatható szervezetek számára volt látható. A kedvezményezettek rámutattak arra, hogy véleményük szerint miként lehetne proaktívabban, például a közösségi és az interaktív médián keresztül népszerűsíteni a programot. Mindazonáltal a program az évek során egyre több első alkalommal pályázót vonzott (2019-ben ez az arány 66 %-os volt), ami azt jelzi, hogy a potenciális pályázók ismerték a programot, vagy értesültek róla.

Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program

[20] Az Unióval, annak történelmével és sokszínűségével kapcsolatos ismeretek polgárok általi megértéséhez, az európai polgárság előmozdításához, valamint az uniós szintű polgári és demokratikus részvétel feltételeinek javításához való hozzájárulás mérőszámaként használt mutató.

[21] A 2014. április 14-i 390/2014/EU rendelet 15. cikke és III. melléklete.

[22] Azaz az Unión belüli nemzetközi együttműködés elősegítése, hálózatok létrehozása réspiaci tematikus területeken, valamint a bevált gyakorlatok cseréje a hasonló felfogású szervezetekkel.

Félidőben a **Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program jó úton halad célkitűzéseinek elérése felé.** A projektek, valamint a javasolt tevékenységek és kimenetek összhangban állnak a program valamennyi ágában tervezett intézkedéstípusokkal. Emellett **a program máris túlteljesítette a legtöbb mutatóra vonatkozó célértéket.** Az összegyűjtött bizonyítékok alapján valószínűsíthető, hogy a beavatkozási logikában előirányzott eredmények megvalósulnak, annak ellenére, hogy még túl korai lenne ennek végleges megítélése.

Az értékeléshez összegyűjtött bizonyítékok alapján **az odaítélt projektek összhangban álltak az uniós szakpolitikai prioritásokkal, valós szükségleteket elégítettek ki ezen a területen, jól bevált módszereken és előre létrehozott, erős partnerségeken alapultak, határozott uniós dimenzióval rendelkeztek, uniós hozzáadott értéket kínáltak**[23]**, valamint reális és fenntartható eredményeket terveztek**[24]**.** Valamennyi megkérdezett érdekelt egyetértett abban, hogy az uniós értékek és a Daphne területén alkalmazott újbóli támogatásnyújtási mechanizmusok a civil társadalmi ágazat fontos igényeit elégítették ki. Ugyanakkor az összegyűjtött bizonyítékok azt is kimutatták, hogy az értékekre, jogokra és polgárságra szánt **uniós finanszírozás növelésének szükségessége** továbbra sem rendezett. Az e kritikus területekre elkülönített források hiánya korlátozhatja a CERV célkitűzéseinek teljesítésére való képességet.

Az olyan külső tényezők, mint a Covid19, Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja, a brexit[25] és a sajátos nemzeti körülmények korlátozott hatással jártak a program egészére. Bár a Covid19 késedelmekhez vezetett egyes projektek végrehajtásában, úgy tűnik, hogy ez nem volt hatással magára a CERV programra. Emellett a Covid19 és Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja tükröződik a 2021–2022. évi és a 2023–2025. évi munkaprogramokban[26], ezzel tartva fenn a program relevanciáját.

A program láthatósága főként a CERV nemzeti kapcsolattartó pontjain és tájékoztató webináriumokon alapul. Az információkat számos más csatornán keresztül is megosztják[27], amelyek az egész Unióban elérik a potenciális pályázókat. **Úgy tűnik, hogy a program mérsékelten jól ismert az uniós tagállamokban, de főként a nemzetközi hálózatokkal rendelkező nagyobb szervezetek körében vagy a nagyvárosokban.** Széles körben méltatták a nemzeti kapcsolattartó pontoknak a program láthatóságának növelésére és az érdekelt felek bevonására irányuló erőfeszítéseit; a bizonyítékok azonban rávilágítottak a CERV program ismertségének javítási lehetőségeire, különösen a program szigorúan behatárolt célcsoportjain kívül.

A program **valamennyi uniós tagállamra és számos olyan nem uniós országra kiterjed**, amelyek önkéntes alapon vesznek részt a programban. A **földrajzi egyensúly a CERV program keretében is javult**, és a projektek nagyobb hányada került Kelet-Európába, mint az elődprogramokban[28].

---

[23] A megkérdezett és a felméréseken részt vevő kedvezményezettek a program uniós dimenzióját kulcsfontosságú erőnek és motivációs tényezőnek tekintették ahhoz, hogy több uniós tagállamban is munkát vállaljanak. Esetenként az egész Európában végzett munka és az uniós stratégiák előmozdítása és végrehajtása csak a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program keretében nyújtott finanszírozás révén lehetséges.

[24] Az első odaítélt támogatás gyakran ugródeszkát jelentett az azt követő projekt(ek) módszereinek és megközelítéseinek továbbfejlesztéséhez, és segítette a szervezetek hálózatainak megszilárdítását.

[25] Több megkérdezett fejezte ki sajnálatát az Egyesült Királyság azon döntése miatt, hogy nem tárgyal a CERV programban való részvételről.

[26] A CERV 2023–2025-ös munkaprogramjában hangsúlyosan szerepelt Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja, különösen az európai emlékezetre (azaz a történelmi torzulás és revizionizmus jelentette kihívásra), a gyermekek jogaira (azaz a mentális egészségre), valamint a nemi alapú erőszakra és a gyermekek elleni erőszakra (azaz a háborús bűncselekmények áldozatainak támogatására) vonatkozó pályázati felhívásokban. A harmadik ág (a polgárok szerepvállalása és részvétele) keretében a „szolidaritásra” helyezett hangsúly Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújára és a Covid19-re adott válasznak is tekinthető.

[27] Például a Jogérvényesülési és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság (JUST) 2019-ben indított hírlevele, az uniós finanszírozási és pályázati portál, a pályázati felhívásokról szóló tájékoztató előadások stb.

[28] E megállapításokra tekintettel úgy tűnik, hogy a nemzeti kapcsolattartó pontok hiánya Belgiumban, Bulgáriában, Írországban, Máltán, Magyarországon és Lengyelországban 2021–2023-ban nem gyakorolt hatást a földrajzi egyensúlyra, figyelembe véve a potenciális pályázókat megcélzó egyéb információs csatornák jelenlétét.

A CERV program szilárd elkötelezettséget mutat a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítése, valamint tevékenységei inkluzívabb és méltányosabb megközelítésének előmozdítása iránt. Az eredményes végrehajtás biztosítása érdekében és az elődprogramok keretében már megkezdett gyakorlatok alapján a program beépítette a nemek közötti egyenlőséget pályázati felhívásaiba és értékelési módszertanába[29][30]. Ezenkívül a vissza nem térítendő támogatásokkal finanszírozott minden egyes projekt a nemek közötti egyenlőséghez való hozzájárulásuk alapján is értékelésre és pontozásra kerül. Mindazonáltal a jelentős képzési és iránymutatási erőfeszítések ellenére a kedvezményezettek jelentős része továbbra is kihívásnak találta a nemi dimenzió figyelembevételét. A CERV program és az azzal egyenértékű uniós finanszírozási programok[31] nemek közötti egyenlőségre vonatkozó pontszámainak[32] összehasonlítása azt mutatja, hogy a CERV program keretében a finanszírozás legnagyobb részét olyan projektekre fordítják, amelyek kifejezetten a nemek közötti egyenlőség előmozdítására és előmozdítására irányulnak, ami összhangban áll a program célkitűzéseivel. **2021 és 2023 között a vissza nem térítendő támogatásokból származó CERV-finanszírozás minden negyedik eurója erőteljesen hozzájárult a nemek közötti egyenlőséghez;** emellett a támogatott projektek mintegy fele szorosan összefonódott a nemek közötti egyenlőség előmozdításával[33].

2.2. Hatékonyság

Jogok, egyenlőség és polgárság program

A REC-rendelet 439 476 000 eurós költségvetést határozott meg a 2014–2020 közötti időszakra, ezen belül az éves összegeket a munkaprogramok határozzák meg. 2024 augusztusáig a lekötött költségvetés 91 %-át fordították vissza nem térítendő támogatásokra és közbeszerzésekre[34]. A Covid19-világjárvány ellenére a kedvezményezettek megerősítették, hogy az odaítélt finanszírozást a terveknek megfelelően költötték el, annak ellenére, hogy továbbra is a világjárvány volt a kiadásokat befolyásoló, leggyakrabban említett tényező. Egyrészt csökkent az utazási és ellátási költségvetés, másrészt esetenként nőttek a projektek belső költségei, például a projekt (költségmentes) meghosszabbítása vagy az online szemináriumokra és podcastokra való átálláshoz kapcsolódó, nem tervezett költségek miatt.

A legtöbb kedvezményezett elégedett volt a felhívásokkal kapcsolatos információk időszerűségével, a támogathatósági kritériumokkal, a kiválasztási eljárással és a kapott visszajelzésekkel. Az elektronikus támogatáskezelési portál 2016. évi bevezetése vegyes reakciókat váltott ki: míg egyesek nagyra értékelték annak könnyű használhatóságát, mások technikai nehézségekkel szembesültek. A jelenleg zajló értékelés megerősítette az utólagos

[29] A pályázóknak be kell mutatniuk, hogy a projekt végrehajtása során miként fogják tiszteletben tartani és nyomon követni a nemek közötti egyenlőséget, a pályázatok értékelésének támogatására szerződtetett szakértők pedig képzést kapnak a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kiadások nyomon követésére, a nemek közötti egyenlőség uniós költségvetésben való általános érvényesítésére irányuló bizottsági munka részeként. Ez a megközelítés hozzájárul a szakértők körében a kapacitásépítéshez és az adatgyűjtés javításához, beleértve a nemek szerint lebontott adatokat is.

[30] A tájékoztató ülések és a „Kérdések és válaszok” dokumentumok iránymutatást nyújtanak a nemi dimenziónak a javaslatokba való beépítéséhez.

[31] A Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap (MMIA), a Kreatív Európa program, az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+), az Erasmus+, a Horizont Európa, a Jogérvényesülés program és a LIFE program.

[32] A nemek közötti egyenlőségnek az uniós költségvetésben való általános érvényesítését célzó bizottsági munka részeként a projektjavaslatokhoz a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó pontszámokat rendelnek.

[33] 2021 és 2023 között a vissza nem térítendő támogatások révén nyújtott CERV-finanszírozás mintegy 23 %-a kapott 2-es pontszámot a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésére vonatkozó, az Európai Bizottság által elfogadott módszertan alapján, míg a finanszírozás 53 %-a 1-es pontszámot kapott. A módszertan négypontos pontozási rendszeren alapul. A 2-es pontszám azokat a beavatkozásokat jelöli, amelyek fő célja a nemek közötti egyenlőség javítása. Az 1-es pontszám azokat a beavatkozásokat jelöli, amelyek esetében a nemek közötti egyenlőség fontos és tudatos célkitűzés, de nem a beavatkozás fő oka. Adatforrás: Európai Bizottság, költségvetési teljesítményre vonatkozó adatok.

[34] Mivel még mindig vannak hátralékos kifizetések számos, 2024-ben lezárult vissza nem térítendő támogatásból, ez a százalékos arány valószínűleg tovább fog növekedni.

értékelés első részének eredményeit, amely szerint a kisebb szervezetek – például a civil társadalom és az alulról szerveződő szervezetek – számára nehézséget okozott az előírt 20 %-os társfinanszírozás biztosítása. Az érdekelt felek úgy vélték, hogy az alkalmazás és a jelentéstétel egyaránt megterhelő[35]. Az érdekelt felek egy eredményorientáltabb megközelítésre történő átállást javasoltak, amelyet időközben a CERV program keretében az átalányösszegű finanszírozással rendeztek. Emellett a CERV keretében csökkent – a kedvezményezettek által túlzottan magasnak ítélt – éves leszállítandó anyagok száma is.

A pályázati és jelentéstételi folyamat kiemelt adminisztratív terhei ellenére **a REC program előnyei egyértelműen meghaladták a kedvezményezettek költségeit**. Nemcsak érdeklődés mutatkozik a finanszírozásra való további pályázás, hanem számos visszatérő pályázó esetében a **program független finanszírozás biztosításával valódi hiányt pótolt, és sok esetben a finanszírozott témákra és tevékenységtípusokra más finanszírozást nem lehetett volna igénybe venni**.

Európa a polgárokért program

A 390/2014/EU rendelet az EfC program költségvetését 185 468 000 EUR-ban állapította meg. A költségvetést a végrehajtási időszak alatt két alkalommal növelték: 2014-ben 2,25 millió EUR-val, 2020-ban pedig 6,9 millió EUR-val. A program kiadásai 2014 és 2020 kivételével az évek során állandóak maradtak, és összhangban álltak a vonatkozó munkaprogramokban szereplő tervekkel.

A sikerességi arányok igen eltérőek voltak[36], és sok olyan jó minőségű pályázat volt, amelyet nem lehetett finanszírozni. **Az EfC program előnyei meghaladták a kedvezményezettek költségeit**, és a legtöbb kedvezményezett sikeresen felhasználta az odaítélt finanszírozást; amely kedvezményezettek nehézségekbe ütköztek a források felhasználása terén, ennek okát a Covid19-világjárvány során felmerült rendkívüli körülmények képezték. Szinte valamennyi megkérdezett EfC-kedvezményezett úgy vélte, hogy a pályázati eljárás egyértelmű, hozzáférhető, egyszerű és magától értetődő. Fontos azonban megjegyezni, hogy a program már akkor is átalányfinanszírozást alkalmazott, amikor még nem az elektronikus támogatáskezelő rendszerre támaszkodott (ahogyan a REC program is, 2016-tól). Az EfC egyes kedvezményezettjei számára az elektronikus támogatáskezelő rendszerre való átállás kihívást jelenthetett, amely nyomán a korábbi eljárásokat egyszerűbbnek érzékelhették.

A program egymást követő iterációi során végrehajtott egyszerűsítések javították a hozzáférhetőséget minden típusú és méretű civil társadalmi szervezet számára. Az átalányösszegek és az egységköltségek alkalmazása a program sikeres eleme volt.

A társfinanszírozási követelményt – bár néhány kisebb vagy alulról szerveződő civil társadalmi szervezet számára kihívást jelentett – szükségesként és további források mozgósítását támogatóként elfogadták. A legtöbb kedvezményezett nem szembesült különösebb nehézségekkel a kiegészítő források előteremtése során. Az előlegfizetés 2019-ben 40 %-ról 50 %-ra, 2020-ban pedig 60 %-ra emelkedik, ami még inkább megkönnyítette a kisebb szervezetek számára a programhoz való hozzáférést.

A program finanszírozása méltó eredményeket hozott, amelyek hozzájárultak a program célkitűzéseihez, valamint a szélesebb körű uniós szakpolitikai célokhoz és prioritásokhoz. Az értékelés azonban azonosított néhány olyan esetet, amikor az adminisztratív terheket még tovább lehetett volna csökkenteni, például további iránymutatással.

[35] A kapott visszajelzések némelyike a jelentéstétel szükségtelen megismétlésére és a jelentéstételi követelmények végrehajtási időszak alatti változásaira vonatkozott.
[36] Mindössze 6 % – a civil társadalmi projektek esetében – és 30 % között, a testvértelepülési program első szakaszában benyújtott pályázatok esetében.

A Bizottság és a kedvezményezettek közötti kommunikáció nyílt és egyértelmű volt. A kiválasztási eljárást általánosságban tisztességesnek és átláthatónak tekintették, és megemlítették, hogy a Bizottság megfelelő visszajelzést adott az eredményekről. **Általánosságban elmondható, hogy a jelentéstételi követelmények egyértelműek, maguktól értetődőek és egyszerűek voltak**, noha a kevésbé tapasztalt kedvezményezett szervezetek nagyra értékelték volna a jelentéstételi követelményekkel és formanyomtatványokkal kapcsolatos alaposabb iránymutatást és képzést. Az EfC program egyik sajátos elemét képező, a civil párbeszédért felelős csoport érdemi hozzájárulást nyújtott.

Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program

A hatékonysági kritérium elemzése megerősítette, hogy **a CERV program előnyei eddig meghaladják** a kedvezményezettek által a részvételük miatt viselt költségeket.

A finanszírozás **fő előnyei** közvetlenül projektekhez kapcsolódtak (azaz **a kívánt megközelítés végrehajtásának képessége**), de kötődtek a más országbeli partnerekkel való **fokozott hálózatépítéshez és együttműködéshez**, valamint **a szervezet láthatóságának és elismertségének növeléséhez is**, mivel uniós finanszírozást kapott. A finanszírozás fontos előnyének bizonyult az a lehetőség is, hogy **teszteljék a társadalmi kihívások kezelésére szolgáló innovatív megközelítéseket**, új típusú érdekelt felek bevonásával, és a nagyobb kapacitásfejlesztés révén a célcsoportjaik javának szolgálatával. A megélhetési költségek növekedése okozta válság azonban azt jelentette, hogy a finanszírozás előnyei jelentősen csökkentek, és sok kedvezményezett nehezen tudta tartani a tervezett projektköltségvetést, és egyes esetekben ki kellett igazítania a tervezett tevékenységek körét.

A Bizottság által a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program keretében bevezetett új végrehajtási elemek[37] **fő hatásai a következők voltak: a kiszámíthatóság javítása, a bürokrácia csökkentése, a program ellenőrzésének erősítése**[38]**, valamint több alulról szerveződő és kisebb szervezet bevonása** az újbóli támogatásnyújtási mechanizmusok révén[39]. Az egységköltségek az általános egyszerűsítés és a bürokrácia csökkentése alóli egyik kivételt alkotják. Úgy tűnik, hogy a bizottsági szervezeti szintű bevezetésük bonyolultabbá tette őket, különösen mivel nem tükrözik a tevékenységek tényleges költségeit, és az utazási költségekre kihívást jelentő korlátozást vezetnek be.

A pályázati eljárás időszerű, és **a felhívásokra vonatkozó tájékoztatás szükség esetén eljut a pályázókhoz.** A projektek kedvezményezettjei esetében **a program fő költségei a pályázati eljárásba való befektetéshez szükséges személyzeti időhöz és erőforrásokhoz kapcsolódtak**, mivel jelentős eltérések mutatkoznak a kisebb szervezetek (amelyek ezeket a költségeket sokkal magasabbnak ítélték) és a professzionális ajánlattételi csapatokkal rendelkező nagyobb szervezetek között, amelyek számára ezek a költségek kevésbé jelentettek kihívást. Az **adminisztratív terhet kockázatként azonosították a nagyon kis projektek** (például a testvérvárosi programok) esetében, többek között az elektronikus támogatáskezelési rendszer használatával kapcsolatos kihívások miatt, amelyek visszatarthatják a pályázókat a pályázat benyújtásától, ha a pályázáshoz szükséges erőfeszítések meghaladják a várható viszonylag korlátozott támogatási összeget.

Bár a Bizottságtól a kérelmekkel kapcsolatban kapott visszajelzésekkel kapcsolatos megelégedettség magas szintű volt, úgy tűnik, hogy lehet még javítani a megadott részletességi

[37] Többéves munkaprogramok, átalányösszegek, újbóli támogatásnyújtási mechanizmus, a program teljesítményének nyomon követésére szolgáló keret.

[38] Rendszeresítették a program teljesítményének nyomon követésére szolgáló keretet, és külön adatgyűjtési eszközök állnak rendelkezésre az outputokra és az eredményekre vonatkozó mutatók gyűjtésére.

[39] Az értékelés során megkérdezett valamennyi érdekelt megerősítette, hogy a támogatás harmadik személyeknek történő újbóli nyújtása (azaz a harmadik személyeknek nyújtott pénzügyi támogatás) bevezetése hozzájárult a kis és alulról szerveződő szervezetek uniós finanszírozáshoz való hozzáférésének javításához a „közvetítők” által megkönnyített egyszerűsített pályázati eljárások révén.

szint következetességén, és annak egyértelműbbé tételén, hogy a Bizottság mit vár el a pályázatoktól[40].

Ami a jelentéstétellel kapcsolatos megközelítést illeti, **a REC programhoz képest jelentős javulást értek el a jelentéstételi követelmények egyértelműségében.** Például a jelentéstételi követelmények csökkentése lehetővé tette, hogy a projektek eredményorientáltabbak legyenek.

A hatékonyság feltárt csökkenése a működési támogatások kedvezményezettjeire vonatkozó jelentéstételi követelményekhez kapcsolódott[41]. **A költségvetési módosítások kérelmezési folyamatát is megterhelőként emelték ki**. Szintén bírálat érte a program egyik nyomonkövetési eszköze, a jogérvényesülésről, jogokról és értékekről szóló uniós felmérés keretében végzett adatgyűjtést a célcsoportok szempontjából való relevanciája, terjedelme és az egyenlőségre vonatkozó adatok gyűjtésének követelménye[42] miatt.

Az értékelés azt is megállapította, hogy **az elektronikus támogatáskezelési rendszer nem felhasználóbarát** és technikai problémái a program hatékonyságát befolyásoló fontos tényezők[43].

Végezetül, az egyéb finanszírozott tevékenységekhez képest a szerződött és odaítélt információs és kommunikációs technológiai (IKT) eszközök alacsony száma azt jelzi, hogy projektszinten még jobban ki lehetne használni a digitalizációs lehetőségeket.

2.3. Koherencia

Jogok, egyenlőség és polgárság program

Az értékelés megerősítette az utólagos értékelés első részének megállapításait, amelyek szerint **a REC program célkitűzései és beavatkozásai összhangban állnak a szélesebb körű uniós szakpolitikákkal és prioritásokkal**. Ez a REC programozásának jellegén keresztül volt biztosított, amelyben a pályázati felhívás prioritásait konkrét stratégiai fejlemények és a Bizottság prioritásai vezérelték. A program olyan tevékenységeket finanszírozott, amelyek a megelőzésre, a védelemre és az áldozatok támogatására összpontosítottak, beleértve a lakosság tudatosságának növelését, a szakemberek képzését, valamint az e kérdésekkel foglalkozó szervezetek és struktúrák kapacitásépítését. Erősítette az LMBTIQ+ személyek jogait, támogatta a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait és előmozdította jogaikat. Olyan tevékenységek kaptak finanszírozást, amelyek célja a fogyatékossággal élő személyek támogatása és jogaik előmozdítása, valamint a romák támogatása, befogadásuk és jogaik előmozdítása. A program finanszírozott olyan tevékenységeket is, amelyek célja az egyenlőség gazdasági függetlenség révén történő javítása, a szakmai és a magánélet összeegyeztetése és a nemek közötti bérszakadék csökkentése, de a nemi alapú erőszak felszámolására irányuló tevékenységeket is. Emellett a programba kialakításakor beépítették a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítését és a nemek közötti egyenlőség előmozdítását: ezeket valamennyi finanszírozott projektbe be kellett építeni és értékelni kellett, biztosítva, hogy a nemek közötti egyenlőség részét képezhesse a tevékenységek tervezésének, végrehajtásának, nyomon követésének és értékelésének.

[40] A pályázók például javasolták az alkalmazott terminológia és módszertan egyértelműbbé tételét, és konkrétabb példák és bevált gyakorlatok bevezetését.
[41] A jelentések időzítése nem mindig igazodott a kedvezményezettek pénzügyi éveihez, ami hosszabbítási kérelmekhez vezetett. Ez gyakran annak tudható be, hogy a kért adatok a tervezett jelentéstételi időpontban még nem álltak rendelkezésre, mivel azok a kedvezményezett pénzügyi év végi zárásától függtek. A jelentéstételi sablont projektalapú jelentéstételre is tervezték, amelyet nem feltétlenül tekintett minden típusú kedvezményezett megfelelőnek.
[42] A felmérést a kedvezményezettektől kapott korábbi visszajelzések alapján 2024 szeptemberében kiigazították.
[43] Bár a rendszert nemrégiben felülvizsgálták, hatékonyságát nem lehetett ezen értékelés keretében értékelni.

a REC program hozzájárult az Ursula von der Leyen elnök által a 2019–2024 közötti időszakra meghatározott új bizottsági prioritásokhoz[44] is.

A REC program kiegészítette a többi uniós finanszírozási eszközt[45]. A koherenciát a program életciklusának különböző szakaszai biztosították: kezdve a rendeletben meghatározott célkitűzéseknél a végrehajtáson (éves munkaprogramok) keresztül a projekt indításáig. Az értékeléshez megkérdezett REC-kedvezményezettek mintegy egyharmada nyilatkozott úgy, hogy más forrásból is kapott finanszírozást[46]. A kedvezményezettek nem számoltak be semmilyen következetlenségről vagy az ezekkel a finanszírozási forrásokkal, illetve a nemzeti, regionális vagy helyi alapokkal való átfedésről.

Európa a polgárokért program

Az EfC program koherens volt az uniós szakpolitikákkal és prioritásokkal. A REC programhoz hasonlóan az értékelés megállapította, hogy az EfC program összhangban állt a Bizottság 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó prioritásaival, ugyanakkor igazolta a rugalmasságot az új Bizottság 2019–2024-es időszakra vonatkozó prioritásaihoz való alkalmazkodás tekintetében is. A program keretében finanszírozott projektek olyan kritikus kérdésekkel foglalkoztak, mint az álhírek, a médiaműveltség és az e-demokrácia. Sokan foglalkoztak a szolidaritással és a társadalmi befogadással, a digitális eszközök demokratikus szerepvállalás fokozása érdekében történő használatával, valamint az uniós értékek megőrzésével. Általánosságban valamennyi projekt az erősebb demokratikus részvétel ösztönzésére törekedett. A Covid19-világjárvány idején a fokozott digitalizáció még inkább hangsúlyozta ezt az összehangoltságot. Az éves munkaprogramok következetesen ajánlották a potenciális kedvezményezetteknek a közösségi média proaktív használatát azzal a céllal, hogy elérjék különösen a fiatalabb generációkat, ami meg is történt, ahogyan azt a program egészében a 30 év alatti résztvevők nagy száma (azaz a becsült közvetlen résztvevők közel fele) jelzi. A program elősegítette a kulcsfontosságú uniós prioritásokhoz hozzájáruló, alulról építkező tevékenységeket.

A részvételi demokrácia erősítésére irányuló uniós célkitűzéssel összhangban **a program támogatta az európai polgári kezdeményezést**, amely olyan egyedülálló transznacionális eszköz, amely lehetővé teszi az uniós polgárok számára a jogalkotási folyamatban való közvetlen részvételt. **A program kiegészített más uniós programokat**[47], olyan egyedi tevékenységeket támogatva, amelyek fokozták az uniós célokhoz való megkülönböztetett hozzájárulását. A program jellemzői ténylegesen elősegítették a hálózatépítést, és új lehetőségeket teremtettek a szinergiákra. Ez különösen értékes volt a határokon átnyúló együttműködés erősítése, az oktatási és kulturális cserék más programok, például az Erasmus+ révén történő megkönnyítése, valamint az ikerintézményi szervezetekkel való kétoldalú partnerségek előmozdítása szempontjából. **A kulturális örökségre és az emlékezettel kapcsolatos tevékenységekre való összpontosítás igazodott az olyan kezdeményezésekhez, mint a kulturális örökség európai éve (2018), kiemelve a program szerepét a közös európai identitás előmozdításában.**

Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program

Amint azt a kedvezményezettek és a nyilvános konzultáció is megerősítették, **a CERV program sajátos rést tölt ki az uniós szakpolitikai és finanszírozási környezetben**, azon

[44] Ambiciózusabb Unió. Programom Európa számára. Politikai iránymutatás a hivatalba lépő következő Európai Bizottság számára (2019–2024).

[45] Például: Erasmus+, Jogérvényesülés program, Horizont 2020, MMIA, ESZA, Kreatív Európa és az Európai Regionális Fejlesztési Alap.

[46] Például, az ENSZ ügynökségeitől vagy a Visegrádi Alaptól.

[47] Ilyen például az Erasmus+, a Kreatív Európa és az Európai Szociális Alap. Az e programok közötti szinergiákat a helyszínen is kiaknázták, különösen az olyan nemzeti struktúrák alkalmi, informális együttműködése révén, mint az EfC nemzeti kapcsolattartó pontjai, a Kreatív Európa irodák és az Erasmus+ nemzeti ügynökségek.

hiányosságok kezelésével, ahol más finanszírozás nem áll rendelkezésre. A **CERV program olyan előnyöket kínál, amelyek nem mindegyike található meg más programokban**, mint például a páneurópai lefedettség, a témakörök széles skálája, a független finanszírozási források biztosításának lehetősége, az uniós értékekre való célzott összpontosítás, a jelentős összegű támogatások, a működési támogatások és az újbóli támogatásnyújtási mechanizmusok. Összességében egyértelműen az látszik, hogy **a CERV program olyan teret tölt ki, amely egyébként nagyrészt hiátus lenne az értékek és jogok finanszírozásával foglalkozó környezetben**.

Mindazonáltal, mivel a finanszírozási hiány jelentős, a kedvezményezettek – ha képesek rá – más finanszírozási forrásokat is felhasználnak, például a Visegrádi Alapot. Egyes konkrét témakörök esetében a kedvezményezettek arra törekednek, hogy a CERV program keretében nyújtott finanszírozást kiegészítsék más uniós programokból, például az Erasmus+ és a Horizont Európa programból származó finanszírozással vagy (nemzeti, regionális és helyi szinten) kormányzati finanszírozással.

Nem merültek fel konkrét problémák a négy programág belső koherenciáját illetően. A kedvezményezettek láthatóan elfogadták a korábbi programokat felváltó egységes struktúrát, és nem tartják problémásnak a témakörök különböző részterületek közötti felosztását. **A CERV program új programarchitektúráját** – amely egyetlen programba vonja össze az értékek, a jogok és a polgárság területén nyújtott uniós finanszírozást – **úgy ítélték meg**, **hogy az előmozdítja a különböző szakpolitikai prioritások közötti koherenciát és szinergiákat**, **és megállapítást nyert, hogy hozzájárult a társadalmi kihívások kezelésének és az uniós értékek előmozdításának holisztikusabb megközelítéséhez**.

A program végrehajtása igazodik az EU nemzetközi kötelezettségvállalásaihoz és célkitűzéseihez, beleértve az ENSZ fenntartható fejlődési céljait is. A pályázati felhívásokban szisztematikus kereszthivatkozás szerepel a nemzetközi kötelezettségvállalásokra. Az uniós költségvetés teljesítménymérésének eredményei eddig a horizontális zöld prioritásokra vonatkozóan a környezetbarát költségvetés-tervezés korlátozott mértékét jelzik csak – ami szintén a program jellegének tudható be –, mindazonáltal számos olyan projekt létezik, amelynek van az éghajlatváltozással kapcsolatos dimenziója.

2.4. Uniós hozzáadott érték

Jogok, egyenlőség és polgárság program

A bizonyítékok megerősítették, **hogy a REC program eredményeit csak uniós szintű fellépéssel lehetett elérni. A program hozzájárult az uniós jog következetes és koherens végrehajtásához, valamint az abból eredő jogok széles körű ismertségéhez**. Amint azt a fentiekben már kifejtettük, a kedvezményezettek egyik fő eredményként az ismeretek és a tudatosság növeléséről számoltak be.

a REC program hozzájárult a **tagállamok közötti kölcsönös bizalom kialakításához és a határokon átnyúló együttműködés javításához**, ahogyan azt a 2016 és 2020 között létrehozott 157 transznacionális hálózat példája egyértelműen mutatja. A program segített továbbá a **bevált gyakorlatok előkészítésében és terjesztésében**, valamint **a határokon átnyúló vagy uniós szintű kihívások kezelésére szolgáló minimumszabályok, gyakorlati eszközök és megoldások kidolgozásában**. E tevékenységek eredményeit a projektek befejezése után is felhasználták.

A program független finanszírozás biztosításával lehetővé tette olyan érzékeny témák kezelését, amelyeket nemzeti szinten nem finanszíroztak volna. Szinte valamennyi megkérdezett kedvezményezett megerősítette, **hogy ha a programot nem tartották volna fenn, a nemzeti kormányok valószínűleg nem tudták volna kitölteni a rést**. A program

növelte a kulcsfontosságú civil társadalmi szereplők és emberi jogi szervezetek széles körének kapacitását. Több működési támogatás kedvezményezettje kiemelte, hogy a REC-finanszírozás alapvető fontosságú volt szervezetük szempontjából, és hogy egyébként nem tudtak volna működőképesek maradni.

Európa a polgárokért program

Valószínű, hogy az EfC program révén azonosított hatásokat a program konkrét uniós szintű támogatása nélkül nem lehetett volna elérni. Sok kedvezményezettnek nagy nehézséget okozott volna hasonló nagyságrendű vagy ugyanolyan hatású projektek végrehajtása.

A program különösen a civil társadalmi szervezetek azon kihívásaira adott választ, amelyek az európai polgárság szempontjából kritikus munkaterületek finanszírozásának hiányával kapcsolatosak. **Ez döntő fontosságú volt a határokon átnyúló együttműködést és szélesebb európai perspektívát igénylő tevékenységek esetében, mivel a program hatókörét és nagyságrendjét egyetlen hasonló nemzeti vagy regionális program sem tudta megközelíteni.** A program olyan tevékenységeket finanszírozott, amelyek több részt vevő ország polgárait és szervezeteit is bevonták, erősítve az európai identitás és az európai összetartozás érzését. Ezért továbbra is egyébként lefedetlen igényt pótolt, és egyenlő versenyfeltételeket teremtett, amelyek lehetővé tették, hogy néhány kisebb szervezet kivételével mindenki egyenlő mértékben hozzáférhessen a programhoz.

Ezek az eredmények a több országra kiterjedő projektek száma és a határokon átnyúló együttműködés mértéke alapján voltak számszerűsíthetők. A program képes volt a nemzeti különbségek áthidalására és az egységes európai megközelítés előmozdítására, ami döntő szerepet játszott a nemzeti szinten felmerülő különféle kihívások kezelésében. Programszinten a projektek 70 %-ában szerepelt transznacionális partnerség. A határokon átnyúló partnerségek és a bevált gyakorlatok cseréjének elősegítésével a program lehetővé tette a civil társadalmi szervezetek számára – méretüktől függetlenül – az inkluzívabb és eredményesebb tevékenységek folytatását. Ez a támogatás elengedhetetlen volt a szervezetek azon képességének növeléséhez, hogy szélesebb körben vagy a szokásos megbízatásukon túlmutatóan is működhessenek. Bár a legtöbb kedvezményezett nem mindig tartotta elengedhetetlennek az EfC-finanszírozást, az ennek ellenére hozzájárult ahhoz, hogy a kedvezményezettek eredményesebbek lehessenek, mint nélküle lehettek volna. A program lehetővé tette a szervezetek számára konkrét projektek végrehajtását és szélesebb közönség elérését, különösen azokon a területeken, amelyeken a nemzeti vagy regionális finanszírozási lehetőségek korlátozottak. Egyes esetekben a finanszírozás nélkülözhetetlen volt a kihívásokkal teli finanszírozási környezetben működő szervezetek fennmaradásához.

Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program

Mivel számos uniós tagállamban nem állnak rendelkezésre közpénzek a CERV program által lefedett tematikus területeken, **a CERV-finanszírozás továbbra is jelentős hozzájárulást jelent a civil társadalom e területeken végzett munkájához**. A program hozzáadott értéket teremt az önmagukban eljáró tagállamok által létrehozott értékhez képest.

A megkérdezett érdekeltek többsége úgy ítélte meg, hogy a tagállamokban a jogokat és társadalmi kihívásokat kezelő transznacionális projektek közfinanszírozása minimális vagy nem is létezik. Az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség, valamint a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelem területén számos civil társadalmi szervezet kihívásokkal szembesült a nemzeti forrásokhoz való hozzájutás terén is. Ezzel összefüggésben kiemelték **azt a lehetőséget, hogy a Bizottságtól lehet közvetlen finanszírozáshoz jutni, mivel ez járul hozzá leginkább a méltányossághoz és a függetlenséghez.**

Az összegyűjtött bizonyítékok arra engednek következtetni, hogy a CERV program nélkül valószínűleg negatív hatás mutatkozna, amely akár hatással lehet az EU-ban már most is szűkülő civil társadalmi térre, és jelentősen lelassítja a nemek közötti egyenlőség és általában az egyenlőség felé tett előrehaladást. Az érdekelt felek visszajelzései azt is megerősítették, hogy a CERV-finanszírozás megszüntetése hozzájárulna az európai polgárság és identitás további hanyatlásához, a fogyatékossággal élő személyek előtt álló akadályok nagyobb számához, a gyermekekkel szembeni erőszak növekedéséhez, a szélsőségesség és a radikalizmus fokozódásához, valamint további megosztottsághoz.

2.5. Relevancia

Jogok, egyenlőség és polgárság program

A REC program továbbra is releváns maradt azáltal, hogy eredményesen kezeli mind az EU-n belül meglévő, mind az újonnan felmerülő igényeket, beleértve a tartós társadalmi kihívásokat, például az LMBTIQ+ személyekkel, a romákkal, a fogyatékossággal élő személyekkel és az idősekkel szembeni megkülönböztetést. A program olyan kérdésekre is fókuszált, mint a gyűlölet-bűncselekmények, a gyűlöletbeszéd, valamint a nők és gyermekek ellen olyan sajátos helyzetekben felmerülő erőszak, mint az online környezet és a Covid19-világjárvány.

A teljes egyenlőség és az alapvető jogok egész EU-ban történő megvalósítása felé történő előrehaladás üteme[48] nyomatékosítja a program célkitűzéseinek folytatólagos relevanciáját, míg a különböző konkrét célkitűzések magas alkalmazási aránya megerősítette a támogatás iránti erőteljes igényt. A rugalmas programozás biztosította, hogy a REC program reagálni tudjon az EU-n belüli dinamikus társadalmi-politikai környezetre, és továbbra is megfeleljen az érdekelt felek és a polgárok változó igényeinek.

A Covid19-világjárvány következtében a programnak rugalmasságot kellett tanúsítania az eljárások, a határidők és a tevékenységek tekintetében. A kedvezményezettek nagyon pozitívan nyilatkoztak arról, hogy miként kezelték a kapcsolódó kihívásokat, és arról a tényről, hogy a projekt előrehaladása biztosított volt. A kedvezményezettek úgy érezték, hogy a program reagált politikai tényezőkre és kisebb mértékben gazdasági tényezőkre is. Ami a kihívásokat illeti, az inflációt és a támogathatósági kritériumok – különösen a nem uniós országokat illető – korlátait azonosították jelentős problémaként.

A REC program eredményesen irányult a marginalizált és kiszolgáltatott csoportokra, például az erőszak áldozataira, az etnikai kisebbségekre és a gyermekekre, az uniós társadalom előtt álló kritikus kihívásokkal összhangban. **A program a kedvezményezettek számára jelentős relevanciáról tett tanúbizonyságot, mivel a finanszírozás megfelelt a stratégiai céljaiknak, elkerülve tevékenységeik aránytalan kiigazításának szükségességét.** A kapacitásépítésre, a tudásmegosztásra és a strukturális támogatásra való összpontosítás hathatósan kezelte a kedvezményezettek igényeit[49]. A program segítette a hálózatok növekedését és megszilárdítását is, ami döntő fontosságú volt a tevékenységek hatásának kiterjesztése és a nemzetközi együttműködés támogatása szempontjából.

Egyes kedvezményezettek a következő fejlesztési területekre tettek javaslatot: nagyobb figyelem fordítása az interszekcionalitásra a nemek közötti egyenlőséggel és a társadalmi

[48] Az Eurobarométer 535. sz. tematikus felmérése például feltárta, hogy a megkülönböztetés továbbra is széles körben elterjedt: a válaszadók 42 %-a szerint ez valláson vagy meggyőződésen, 45 %-a szerint életkoron, 49 % szerint fogyatékosságon, 54 %-a szerint pedig szexuális irányultságon alapul. Lásd: https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972. Ebben az összefüggésben meg kell jegyezni, hogy az uniós jogszabályok csak az élet bizonyos területein fedik le ezeket az okokat.

[49] Például a működési támogatások számos kedvezményezettje megjegyezte, hogy a kapacitásépítési erőfeszítések támogatták szervezeti fejlődésüket és hosszú távú fenntarthatóságukat. Számos kedvezményezett azt is kiemelte, hogy a finanszírozás lehetővé tette számukra olyan projektek végrehajtását, amelyeket egyébként nem tudtak volna megvalósítani. Ez a finanszírozás gyakran szolgált további projektfejlesztések és módszertani előrelépések alapjául.

befogadással kapcsolatos kérdések kezelése során; nagyobb hangsúly fektetése olyan felmerülő kérdésekre, mint a dezinformáció, a mentális egészség és a kisgyermekkori fejlődés, valamint a nem uniós országok bevonása a nemzetközi együttműködés javítása érdekében.

Európa a polgárokért program

Továbbra is releváns célkitűzés a tágabb uniós szakpolitikai célokkal és prioritásokkal való összehangolás, valamint az európai identitás érzésének az EfCprogram révén elért előmozdítása. A program az európai polgári kezdeményezés támogatásával gazdagította a demokratikus életet, lehetővé téve a polgárok számára az uniós szakpolitikák befolyásolását. A Bizottság a figyelemfelkeltésre és az európai polgári kezdeményezések hozzáférhetőségének javítására irányuló erőfeszítései során a polgárok szerepvállalásával kapcsolatban gyakorlatias megközelítést alkalmazott. A program helyi szintű kezdeményezések révén is ösztönözte a polgári részvételt, az összetartozás érzésének és az európaiak közötti kölcsönös megértésnek a támogatásával, valamint a közös kérdésekkel kapcsolatos érdemi párbeszédhez és fellépéshez platformok biztosításával. A testvérvárosi tevékenységek előmozdították a határokon átnyúló műveleteket és kulturális csereprogramokat, erősítették az európai identitást, valamint az integrációról és a közös értékekről zajló, folyamatos párbeszédet, míg az európai emlékezettel kapcsolatos projektek hozzájárultak az európai történelem közös megértéséhez.

Az EfC program releváns volt a végső kedvezményezettek számára, és többnyire a ma is releváns tematikus területek szükségleteire és célcsoportjaira irányult. A program struktúrája a civil társadalmi szervezetek szükségleteivel és prioritásaival összhangban álló kezdeményezések széles körét támogatta, lehetővé téve számukra a projektek meghatározott tematikus területekhez igazítását.

Az, hogy a kedvezményezettek elsősorban a polgári szerepvállalást és részvételt tekintik fontosnak, kiemelte a program jelentőségét, tekintettel annak polgárközpontúságára. A civil társadalmi szervezetek szintén alapvető célcsoportot alkottak, ami tükrözi a program nyílt párbeszéd és együttműködés előmozdítása iránti, az uniós szakpolitikai célok eléréséhez elengedhetetlen elkötelezettségét. A hatóságok az érdekérvényesítés érdekében kerültek a célcsoportok körébe, ami a civil társadalom és a döntéshozók közötti tényleges párbeszéd előmozdítása révén fokozta a program relevanciáját. A kiszolgáltatott csoportok bevonása azt is igazolta, hogy a program elkötelezett az egyenlőtlenségek kezelése és a marginalizált vélemények demokratikus folyamatba való becsatornázása iránt.

A kedvezményezettek körében egyetértés mutatkozott abban, hogy a program prioritásai jól illeszkedtek a tagállamok polgári szerepvállalással és emlékezettel kapcsolatos legégetőbb szükségleteihez. A nyilvános konzultáción a válaszadók jelentős része vélte úgy továbbá, hogy a program célkitűzései továbbra is relevánsak a tagállamok jelenlegi kihívásai és igényei szempontjából. A program által finanszírozott projektek folytatása még inkább kiemelte a program jelentőségét, mivel a kedvezményezettek jelentős hányada részesült finanszírozásban korábbi kezdeményezésekre és korábbi eredményekre épülő projektek számára. Ez azt jelzi, hogy a programból kapott támogatás összhangban állt a múltbeli szükségletekkel és prioritásokkal, biztosítva, hogy a finanszírozás relevanciája az időmúlással ne csökkenjen.

Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program

A CERV program továbbra is releváns, tekintettel az (EU) 2021/692 rendeletben meghatározott célkitűzéseire[50]. A mostani értékeléshez összegyűjtött bizonyítékok megerősítik a hatásvizsgálatban azonosított hiányosságokat. Az Unió előtt jelentős kihívások

[50] A 2021. április 28-i (EU) 2021/692 rendelet 2. cikke.

állnak az egyenlőséggel, a jogokkal és a demokráciával kapcsolatban. Annak ellenére, hogy egyes területeken előrelépés történt, sok uniós polgár még mindig tapasztal hátrányos megkülönböztetést, erőszakot és egyenlőtlenséget. A Covid19-világjárvány és Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja felerősítette ezeket a kiszolgáltatott csoportokat, például a gyermekeket, a fogyatékossággal élőket és a nőket különösen érintő problémákat. Összességében ezek a kihívások rámutatnak a fokozott erőfeszítések szükségességére az egyenlőség, a jogok és a demokrácia EU-n belüli előmozdítása érdekében, ideértve a civil társadalom nagyobb támogatását és a figyelemfelhívó kezdeményezéseket is.

A bizonyítékok rámutatnak **a megcélzott érdekelt felek – köztük a civil társadalmi szervezetek – igényei és a program keretében finanszírozott intézkedések igen szoros összhangjára**, ezzel hozzájárulva az EU fent említett kihívásokra való reagálási képességéhez. Ez nemcsak közvetlen válasz a kedvezményezett szervezetek küldetéseire és stratégiáira, hanem lehetővé teszi számukra új célcsoportok elérését. Az uniós dimenziót továbbá úgy tekintették, hogy az a civil társadalmi szervezetek azon törekvéseire és szükségleteire reagál, hogy tanulás és a hatás növelése érdekében több ország részvételével kell projekteket folytatniuk.

A kedvezményezettek hangsúlyozták, hogy a CERV-finanszírozás, valamint az elődprogramok keretében nyújtott finanszírozás fontos szerepet töltött be a szervezeteik növekedése és fenntarthatósága szempontjából kulcsfontosságú prioritások és kezdeményezések kezelésében. A finanszírozás lehetővé tette számukra olyan projektek végrehajtását, amelyeket egyébként nem tudtak volna végrehajtani, és ezek a projektek gyakran alapot teremtettek további projektmunkákhoz[51].

Az értékelés során megkérdezett érdekelt felek többsége számára releváns volt a 2021 és 2023 között közzétett felhívások tematikus fókusza[52]: ez a program egyik fő erőssége. Továbbra is vannak azonban lefedetlen területek, főként az éghajlatváltozással és az energiával, az interszekcionalitással, a szolgáltatásnyújtással, a dezinformációval, a háborús bűncselekményekkel és az áldozatok támogatásával kapcsolatos témakörök nagyobb mértékű bevonása tekintetében. A program a végső kedvezményezettek számára is releváns volt, mivel a program kedvezményezettjei körében a „polgárok” szerepel a leggyakrabban azonosított csoportként.

A program már bizonyította rugalmasságát a változó szükségletekhez való alkalmazkodás terén, mind a Covid19-világjárvánnyal kapcsolatos népegészségügyi korlátozásokra, mind Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújának következményeire való reagáláshoz szükséges folyamatok és eljárások tekintetében, mind pedig tematikus szempontból.

Vannak még lehetőségek a digitalizáció által teremtett lehetőségek további hasznosítására. A program megközelítése úgy alakult, hogy az megfeleljen a digitalizáció ütemének, ami szerepel a finanszírozás nyújtása fogalmának átfogó meghatározásaiban. Úgy tűnik azonban, hogy ezek a szempontok még nem keltettek érdeklődést vagy kapacitást a mutatkozó lehetőségekre való reagáláshoz, mivel eddig csak kevés IKT-eszköz részesült finanszírozásban.

[51] A megközelítések és az anyagok tekintetében.

[52] Ezek közé tartozott például a kapacitásépítés és az Európai Unió Alapjogi Chartájával kapcsolatos tudatosság témaköre; az intolerancia, a rasszizmus, az idegengyűlölet és a megkülönböztetés minden formája elleni küzdelem; a nők és férfiak egyenlő részvétele és képviselete a politikai és gazdasági döntéshozatalban, valamint a nemi sztereotípiák elleni küzdelem; a demokratikus részvétel előmozdítása Európa jövőjének megvitatásán keresztül és sok más témakör.

3. Következtetések és levont tanulságok

3.1. Következtetések

Összességében **az EfC- és a REC program elérte célkitűzéseit, miközben a CERV program is megfelelő ütemben halad célkitűzéseinek megvalósítása felé.** A CERV program célkitűzései továbbra is nagymértékben relevánsak. Ezen értékelés megállapításai alapján nem indokolt a CERV ágai általános és konkrét célkitűzéseinek leállítása, vagy a célkitűzések, az ágak megközelítésének változtatása vagy a témakörök ágak közötti újraelosztása.

Mind az EfC-, mind a REC program támogatott olyan projekteket, amelyek hosszú távú hatásokkal járó eredményeket hoztak[53]. Mindkét program kedvezményezettjeinek jelentős része a CERV program keretében nyújtott tevékenységi támogatások visszatérő kedvezményezettje volt.

2021 és 2023 között **a CERV program 3 033 civil társadalmi szervezetet ért el**, valamennyi tagállamban támogatási és kapacitásépítési tevékenységekkel. Összességében **a 2021–2023 közötti időszakban odaítélt projektek várhatóan legalább 44 millió embert fognak mozgósítani. A projektek fenntartható módon járulnak hozzá a program eredményeihez.** Noha középtávon még túl korai lenne a program sikeréről és hatásáról végleges ítéletet mondani, a verseny magas szintje, a projektek magas fokú folytonossága, valamint a pályázati dokumentumok és az uniós prioritások közötti szoros összhang arra utal, hogy a projektek fenntartható módon járulnak hozzá a program célkitűzéseinek eléréséhez.

A **minőségi projektek igen magas aránya** kedvezően járul hozzá a szakpolitikai célkitűzések teljesítéséhez. Az **egyenlőség**, **a jogok és a nemek közötti egyenlőség ága, valamint a nők és gyermekek elleni erőszak elleni küzdelem területén azonban finanszírozási hiány áll fenn, amely korlátozhatja a CERV ezen ágai célkitűzéseinek teljesíthetőségét.**

Bár az elődprogramok már valamennyi tagállamra kiterjedtek, **a CERV program keretében javult a földrajzi egyensúly**, a kelet-európai projektek részarányának növekedésével. **A nemzeti kapcsolattartó pontok és az általuk a potenciális pályázóknak nyújtott szolgáltatások a program kiemelt erősségei**. Mindazonáltal a késedelmes kinevezésük vagy egyes uniós tagállamokban hiányuk eddig nem eredményezte e tagállamok kedvezményezettjeinek alulreprezentáltságát. **A program láthatósága továbbra is korlátozott**, mivel a program főként az egész Unióra kiterjedő hálózatokkal rendelkező nagyobb szervezetek körében ismert.

A CERV program jelentős mértékben hozzájárul a nemek közötti egyenlőség előmozdításához, olyan bevált gyakorlatokkal, amelyeket ki lehetne emelni a nemek közötti egyenlőség – és általában az egyenlőség – stratégiai finanszírozás és kezdeményezések révén történő előmozdításának mintájaként. Ez kapcsolódik a pénzügyi hozzájárulásokhoz, mivel a támogatásokból származó finanszírozás minden negyedik eurója jelentős mértékben hozzájárult a nemek közötti egyenlőséghez. A támogatások mintegy fele szorosan egybefonódott a nemek közötti egyenlőség előmozdításával. Mindazonáltal a bizonyítékok rámutattak arra, hogy a nemek közötti egyenlőséggel és a társadalmi befogadással kapcsolatos kérdések kezelése során nagyobb figyelmet kell fordítani az interszekcionalitásra.

Az olyan külső tényezők, mint a Covid19, Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja és a sajátos nemzeti körülmények korlátozott hatással jártak a CERV program egészére. A Covid19 hatással volt mind az EfC, mind a REC által finanszírozott projekttevékenységekre;

[53] Például: a fiatalok lehetősége arra, hogy kapcsolatba lépjenek az EU-val; a részt vevő szervezetek fokozott forrásbevonása és működési kapacitása; újrafelhasználható és terjeszthető, fenntartható eredmények és projekteredmények létrehozása; valamint hozzájárulás a programok tematikus hatókörébe tartozó konkrét témákkal kapcsolatos tudásmegosztáshoz és tudatosságnöveléshez.

bár a világjárvány szükségessé tett kiigazításokat, arra is ösztönözte a kedvezményezetteket, hogy jobban használják ki a digitális technológiákat és online működjenek együtt.

A CERV program új jellemzői hatékonyságnövekedést eredményeztek a Bizottság és a kedvezményezettek számára a kiszámíthatóság javítása, a nyomon követés megerősítése, valamint az adminisztratív és jelentéstételi terhek csökkentése révén. Ezek a jellemzők már tükrözték az EfC- és REC programból az egyszerűsítés szükségességével kapcsolatban levont tanulságokat, és változtatásokat vezettek be minden uniós programban. A CERV program pályázati és jelentéstételi folyamata a REC programmal összehasonlítva kedvezőbb, de az EfC programhoz képest bonyolultabbá vált a kisebb szervezetek, például a városok és települések számára (az elektronikus támogatáskezelési rendszer bevezetésének is köszönhetően). A CERV program bevezette az átalányösszegű finanszírozást az adminisztratív terhek további csökkentése érdekében. Úgy tűnik azonban, hogy az egységköltségek bizottsági szervezeti szintű bevezetése tovább bonyolította a helyzetet, amit tovább súlyosbít az a tény, hogy ezek az egységköltségek nem tükrözik a tevékenységek tényleges költségeit, és irreális korlátozásokat vezetnek be az utazási költségekre vonatkozóan. **Az újbóli támogatásnyújtási mechanizmusok ahhoz vezettek, hogy a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program inkluzívabb lett, mint a REC program, mivel lehetővé vált, hogy a program elérjen kisebb és alulról szerveződő szervezeteket**. A CERV program keretében a mutatók egyszerűsítésével és célzott adatgyűjtési eszközök bevezetésével orvosolták a REC program szilárd nyomonkövetési keretének hiányát.

A **CERV program fő előnyei közvetlenül a projekthez kapcsolódnak** (azaz a kívánt megközelítés végrehajtásának lehetősége), de **szélesebb körű és társadalmi előnyök** is jelentkeznek. Ezek közé tartozik az Unión belüli hálózatépítés és együttműködés erősödése, a CERV-finanszírozásban részesülő szervezetek nagyobb fokú láthatósága és elismertsége, valamint a társadalmi kihívások kezelésére szolgáló innovatív megközelítések tesztelésének lehetősége, a projektek célcsoportjainak bővítése és a szervezetek kapacitásainak javítása.

Az EfC-, a REC- és a CERV program mindegyike koherens volt a szélesebb körű uniós szakpolitikákkal és prioritásokkal, és célkitűzéseiket más uniós finanszírozási programok egészítették ki. Valószínűsíthető, hogy az EfC- és a REC programon keresztül azonosított hatások konkrét uniós szintű támogatás nélkül nem valósultak volna meg: a kedvezményezettek számára nehézséget jelentett volna hasonló nagyságrendű vagy ugyanolyan hatású projektek végrehajtása.

A **CERV program olyan teret tölt ki a civil társadalmi szervezetek finanszírozási környezetében, amelyen egyébként rendezetlen lenne**. A program átfogó témái, a páneurópai lefedettség, az uniós értékekre való különös összpontosítás, a jelentős összegű támogatások, a működési támogatások és az újbóli támogatásnyújtási mechanizmusok mind elengedhetetlen finanszírozási forrássá teszik a programot az uniós értékeket és jogokat előmozdító szervezetek számára. A CERV program egyik fő előnye, hogy képes független finanszírozási forrásokat biztosítani, lehetővé téve a szervezetek számára autonómiájuk fenntartását és céljaik indokolatlan befolyás nélküli megvalósítását. Mindazonáltal, mivel a finanszírozási hiány továbbra is jelentős, a kedvezményezettek igénybe vesznek más finanszírozási forrásokat is, ha azok összefonódnak a CERV program témáival, és ha szinergiák lehetségesek.

A három program mindegyikének volt olyan szerepe a finanszírozási környezetben, amelyet a tagállamok általában nem tudtak volna teljesíteni.

Az EfC- és a REC program finanszírozása döntő fontosságú volt a határokon átnyúló együttműködést és szélesebb európai perspektívát igénylő tevékenységek esetében, mivel

a program hatókörét és nagyságrendjét egyetlen hasonló nemzeti vagy regionális program sem tudta megközelíteni. Az EfC program olyan tevékenységeket finanszírozott, amelyek több részt vevő ország polgárait és szervezeteit is bevonták, erősítve az európai identitás és az európai összetartozás érzését. A REC program transznacionális eredményeket hozott, nevezetesen a program hatálya alá tartozó jogok és szakpolitikák ismertségének és megértésének erősödését, határokon átnyúló együttműködés és partnerségek létrehozását vagy megerősítését, valamint több különböző tagállamban alkalmazott bevált gyakorlatok és eszközök létrehozását.

A CERV program elődjeihez hasonlóan egyértelmű hozzáadott értéket képvisel. Számos civil társadalmi szervezet számára ez az egyetlen lehetséges finanszírozási forrás ezen a területen. **A CERV program megszüntetésének hatásai negatívak lennének, és valószínűleg hatással lennének az Unióban már most is szűkülő civil társadalmi térre.** Ez érintené a jogállamiság, az alapvető jogok és a demokratikus párbeszéd, a nemek közötti egyenlőség és a fogyatékossággal élők jogainak tiszteletben tartását is. A gyermekek elleni erőszak, a szélsőségesség és a radikalizmus valószínűleg fokozódni fog. Az európai polgári érzület gyengülne. Ezeket a következtetéseket az értékeléshez összegyűjtött bizonyítékok támasztják alá[54].

Egyértelműen szükség van a CERV program folytatására, mivel továbbra is fennállnak, és egyes esetekben súlyosbodtak azok a kihívások, amelyek e programok létrehívását indokolták, például a társadalom fokozódó polarizációja, a populizmus és a szélsőségesség terjedése, valamint az uniós értékekre leselkedő veszélyek. E hiányosságok közül sokat tovább súlyosbítottak az olyan kihívások, mint a Covid19-világjárvány és az azt követő gazdasági visszaesés. Az EfC-, a REC- és a CERV program létrehozását indokoló szükségletek ezért **még nagyon is jelen vannak**, és valószínűleg a többéves pénzügyi keret hátralévő részében is **fennmaradnak**.

3.2. Levont tanulságok

Az időközi értékelés következtetései alapján néhány javításra vagy nyomon követésre szoruló terület rendezhető lehet a CERV program folyó végrehajtásán keresztül.

A program kiváló teljesítményt mutatott a 2021–2023 közötti időszakban, és a legtöbb eredmény jelentősen túlteljesítette a mérföldköveket és célokat. Szükség lehet a program teljesítménymonitoring-keretében meghatározott célok újbóli értékelésére és felülvizsgálatára annak érdekében, hogy azok jobban tükrözzék a program tényleges kapacitását és hatását.

Az újbóli támogatásnyújtási mechanizmusok bizonyították eredményességüket a civil társadalmi ágazaton belüli és a program célcsoportjai által támasztott kritikus szükségletek kielégítése terén. E rendszer folytatásán túlmenően érdemes lehet mérlegelni annak esetleges kiterjesztését és nagyságrendjének növelését az ágazat további támogatása és még nagyobb hatás kiváltása érdekében.

A CERV program már számos embert elér. Azonban elsősorban az egész Unióra kiterjedő hálózatokkal rendelkező nagyobb szervezetek körében ismert, ami arra enged következtetni, hogy javítani lehetne elérését és ismertségét a szélesebb nagyközönség körében.

A program figyelemre méltó eredménye a nemek közötti egyenlőség előmozdításához tett jelentős hozzájárulása. Ez a sikert kiemelhető lehet bevált gyakorlatként, és modellként bemutatható lehet más programok vonatkozásában, a nemek közötti egyenlőség – és általában az egyenlőség – stratégiai finanszírozás és kezdeményezések révén történő előmozdítása és előrevitele hatékony módjainak felvonultatásával.

[54] Főként az érdekeltekkel és szakértőkkel folytatott konzultációból, valamint az uniós tagállamok releváns tendenciáival kapcsolatos másodelemzésekből származnak.

Végezetül kínálkozik még lehetőség a digitalizáció által a tevékenységi szinten teremtett lehetőségek további kiaknázására. Annak ellenére, hogy a munkaprogramok erre lehetőséget adnak, úgy tűnik, hogy ezek az elemek még nem keltettek érdeklődést vagy kapacitást a jelentkező lehetőségek megragadásához, mivel más típusú tevékenységekhez képest eddig csak kis számú IKT-eszközt finanszíroztak.